

Zienswijze NAV op concept Agenda Waddengebied 2050

De Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV) vertegenwoordigt de belangen van akkerbouwers in Nederland. In de noordelijke kleischil en op Texel is een groot deel van de akkerbouwers lid van de NAV. De NAV heeft kennis genomen van de concept Agenda Waddengebied 2050 (hierna: Agenda) en zal daar in deze zienswijze zowel in algemene zin als in detail op reageren als belangenbehartiger van de akkerbouwers in het gebied.

Algemeen:

1. de Agenda strekt zich uit tot en met het kustgebied op het vaste land van Noord-Holland, Friesland en Groningen. De grens van het Natura2000 gebied en het Werelderfgoedgebied ligt onderaan de zeedijk van deze provincies, aan de kant van de Waddenzee. Deze agenda eigent zich dus het recht toe om ten behoeve van het beheer van de Waddenzee invloed uit te oefenen op het aanliggende gebied, veelal particulier bezit. Dit vindt de NAV principieel onjuist. Immers, het aanliggende gebied is een vruchtbaar akkerbouwgebied en dit wordt nu klakkeloos ondergeschikt gemaakt aan het hogere doel van beheer van de Waddenzee. Alle huidige wet- en regelgeving voor de landbouw is gebaseerd op het principe dat de landbouw géén negatieve invloed mag hebben op omliggende wateren en land (KRW, mestbeleid, gewasbeschermingsbeleid), dus wat de NAV betreft moet dat andersom ook gelden: een natuurgebied mag géén negatieve invloed hebben op omliggend bouwland. Het gaat in de Agenda uitdrukkelijk niet om minimaliseren van de invloed van de huidige landbouw op de Waddenzee, maar om uitbreiden van het gebied. De NAV maakt daarom principieel bezwaar tegen het meenemen van het noordelijk kustgebied in Noord-Holland, Friesland en Groningen in de Agenda.
2. De Agenda stelt een aantal maatregelen en strategieën voor als ontpoldering, zachte overgangen tussen zoet en zout water, binnendijkse kleiputten en slibvang die een zeer negatieve invloed zullen hebben op de aanwezige boerenbedrijven en rechtstreeks ingaan tegen het tot nu toe gevoerde beleid. Binnendijkse vogelbroedplaatsen e.d. vinden zij bovendien inhumain, omdat dezelfde vogels op het omringende land zullen worden verjaagd of bejaagd om de oogst veilig te stellen.
3. Het perspectief van de Agenda is (op zich begrijpelijk) totaal gericht op het eigen gebied. Daarin worden wel energietransitie en klimaatverandering genoemd, maar men geeft op geen enkele wijze blijk van de gevolgen van klimaatverandering voor de voedselvoorziening en voor de rol van de akkerbouw in de noordelijke kleischil daarbij. Door de EU commissaris voor landbouw Janusz Wojciechowski is recent aangegeven, dat landbouw door de klimaatverandering in Zuid Europa steeds moeilijker zal worden. Daardoor zal de landbouw in Noordwest Europa steeds belangrijker worden voor de voedselzekerheid in Europa.
 De akkerbouw in de noordelijke kleischil is vooral belangrijk voor de teelt van pootaardappelen. De teelt van pootaardappelen bestaat uit het vermeerderen van aardappelen van miniknollen tot pootgoed wat een aardappelteler als uitgangsmateriaal gebruikt voor zijn aardappelteelt. Dit proces beslaat vier tot acht jaar. Het is essentieel dat uitgangsmateriaal zoals pootgoed ziektevrij is, dat is immers de basis voor een goede teelt. Pootaardappelen worden belaagd door bladluizen die virusziekten overbrengen. Deze virusziekten maken de pootaardappelen ongeschikt als basis voor een verdere teelt. Het is voor pootaardappeltelers daarom gewenst om minimaal elke 14 dagen de planten in het veld tijdens het groeiseizoen te controleren op virusaantasting. Daarnaast voert de NAK in elk perceel in die periode veldcontroles uit. Dit geeft wel aan hoe serieus dit probleem wordt gevonden. Bovendien worden alle partijen pootgoed na de oogst nog met PCR op virusaantasting getoetst. Deze achtergrond is onmisbaar bij onze argumentatie. Immers, juist de ligging van de noordelijke kleischil aan zee maakt dit gebied uitermate geschikt voor de teelt van pootaardappelen, omdat bladluizen niet vliegen bij windsnelheden groter dan 5 m/s en bovendien minder een probleem vormen bij de hier heersende lagere temperaturen dan elders in het land (en

in Europa). Juist de klimatologische omstandigheden aan de Nederlandse en Duitse noordkust maken deze regio zo geschikt voor gezonde pootaardappelen. In de Agenda wordt weliswaar gesteld dat de landbouw hier voor de export produceert, maar er wordt geen enkele blijk gegeven van begrip voor hoe belangrijk deze pootgoedteelt is voor de voedselvoorziening in heel Europa, noordelijk Afrika en het Midden-Oosten. In deze regio's kan men echt niet met de daar aanwezige ziektedruk gezond uitgangsmateriaal telen, terwijl de aardappel als winterteelt aldaar de hoogste opbrengst aan voedingswaarde geeft. De NAV is in het algemeen geen voorstander van produceren om producten te 'dumpen' als export, maar in het geval van gezond zaai- en pootgoed is Nederland echt een belangrijke spil in de voedselvoorziening.

Het rapport stelt dat de in het gebied aanwezige akkerbouwers ook wel kunnen switchen naar zilte teelten en dat er kansen zijn in het toerisme. Dit is echt stuitend en getuigt van geen enkel begrip voor de in het gebied aanwezige akkerbouw en hun speciale positie in de pootgoedleveranties. De paragraaf over de landbouw komt obligaats over en alle andere delen van het rapport geven alleen maar kansen en strategieën aan die de landbouw in het gebied ernstig bedreigen.

4. Door klimaatverandering zullen grote zoetwater bekkens als IJsselmeer en Lauwersmeer een steeds belangrijkere rol vervullen in de behoefte aan drinkwater en water voor industrie, landbouw en natuur. De Agenda zal tot gevolg hebben dat in deze zoetwater bekkens verzilting zal optreden. We hebben juist in 2020 gezien, dat een hoger zomerpeil in het IJsselmeer bij droogte veel problemen kan voorkómen, wat geleerd is van de droogte in 2018 toen bij Andijk het zoet water nog met tankwagens moest worden aangevoerd voor de drinkwaterinstallatie.

Samenvattend: er is meer op de wereld dan alleen een optimaal natuur- en recreatiegebied ontwikkelen in Noord-Nederland. De Agenda moet zich beperken tot de grenzen van het Natura2000 en Werelderfgoedgebied. Men kan en mag de aangrenzende regio niet op de voorgestelde wijze in dienst stellen van de doelen voor de Waddenzee.

Specifiek zullen wij onze bezwaren beschrijven tegen bepaalde punten, strategieën en zinsneden in het document, waarbij moet worden opgemerkt dat de arcering in citaten is gedaan door de NAV:

1. P5 Voorwoord: 'Er staan veel belangen op het spel. Voor de eilandbewoners, de recreanten, de vissers, de ondernemers, voor de veerdiensten tussen de eilanden en het vaste land, de planten en dieren in de zee en bewoners op het vasteland achter de dijk.'
Reactie NAV: De NAV mist hier de landbouw.
2. Hoofdstuk 1 P10: 'Agenda voor het Waddengebied
In deze Agenda voor het Waddengebied 2050 (hierna: Agenda) hebben overheden, natuurorganisaties, visserijorganisaties en de samenwerkende havens een gezamenlijke koers voor het Waddengebied geformuleerd en een agenda om die koers in te zetten. De gebiedsagenda bundelt bestaande ambities, doelen en strategieën van Rijk en regio, scherpt deze aan waar dat kan en benoemt de belangrijkste opgaven en bijbehorende dilemma's die door nieuwe ontwikkelingen op het Waddengebied afkomen. Waar mogelijk bevat de agenda ook nieuwe beleidskeuzen.'
Reactie NAV: De NAV vindt het een onbegrijpelijke omissie dat de landbouw hier niet in is meegenomen.
3. P11: 'Omdat de Waddenzee onderdeel is van het grotere Waddengebied, wordt ook het perspectief geschetst voor het Waddengebied, **voor zover dat verband houdt met de hoofddoelstelling voor de Waddenzee**. Immers, het bereiken van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee kan belemmeringen, maar zeker ook kansen bieden, voor het omliggende Waddengebied. En ook andersom kunnen ontwikkelingen in het Waddengebied effecten hebben, of juist kansen bieden **voor het bereiken van de doelstelling voor de Waddenzee**.'

Reactie NAV: hieruit blijkt zoals wij hierboven ook hebben gesignaleerd, dat de doelstelling voor de Waddenzee bepalend is.

4. P12: 'Tegelijk is de Agenda agenderend door nieuwe ontwikkelingen en opgaven door te vertalen in uitvoeringsstrategieën. Het Uitvoeringsprogramma 2021-2026 biedt de **betrokken partijen** de mogelijkheid om op basis van de strategieën gezamenlijk vervolgstappen te maken richting implementatie in nieuw beleid en uitvoering van maatregelen en beheer.'
Reactie NAV: door de landbouw niet te betrekken wordt deze ook in alle vervolgbesluiten buiten spel gezet.

5. P12: 'De minister van lenW is coördinerend minister voor het Waddengebied en initiatiefnemer voor de gebiedsagenda. De ministeries van LNV, EZK, BZK, OCW en Defensie zijn betrokken vanwege de relevantie voor de beleidsterreinen natuur, visserij, economie, energie, ruimtelijke ordening, landschap en cultureel erfgoed, leefbaarheid en militaire activiteiten.'
Reactie NAV: het Ministerie van LNV is volgens deze woorden van minister Van Nieuwenhuijzen alleen betrokken voor het beleidsterrein natuur. Dat vinden wij onbegrijpelijk, van zowel het Ministerie van lenW als het Ministerie van LNV. Het onderschrijft wel ons punt dat de landbouw niet serieus is meegenomen in het opstellen van de Agenda.

6. P 19: 'De stoere Waddenzeedijken zijn nog steeds beeldbepalend in het landschap. Soms zijn ze versterkt met beproefde methoden, zoals we dat een halve eeuw geleden ook al deden, op andere plaatsen zijn brede, rijke of zelfs dubbele dijken gebouwd. Ook die nieuwe methoden zijn natuurlijk veilig, maar ze bieden ook ruimte voor recreatie, **zouttolerante landbouw, cultuur of nieuwe natuur**. We bekijken de dijkzone nu veel integraler dan vroeger. Langs de dijk hebben de **landbouwers tijdig kunnen inspelen op de nieuwe omstandigheden**. Ze laten zien hoe voedselproductie in laaggelegen gebieden ook bij klimaatverandering mogelijk blijft: door slim om te gaan met het beschikbare zoete water en waar nodig mee te bewegen met de verzilting door nieuwe rassen en nieuwe 'zilte' producten te verbouwen.'
Reactie NAV: de verzilting in de noordelijke kleischil is nu voornamelijk een probleem daar waar bodemdaling optreedt door mijnbouw. De strategieën in deze Agenda zullen de verzilting in de noordelijke kleischil en Lauwersmeer en IJsselmeer doen toenemen. Om nu in dit wenkend perspectief te stellen dat landbouwers zich hebben aangepast vindt de NAV een doekje voor het bloeden. Bovendien heeft de 'dubbele dijk' in Noordoost Groningen bewezen dat de landbouwgrond naar tweederangs is gedegradeerd vanwege de opgetreden verzilting.

7. P20: 'Een groot verschil met de vroegere PKB Waddenzee is dat we ons niet meer uitsluitend op de natuurfunctie van de Waddenzee richten. We kiezen nu voor een brede benadering van het Waddengebied, met alle overgangszones tussen de zee, de kust en de eilanden en alle functies die daar een plaats hebben. Waar vroeger de natuur nog wel eens tegenover de economie werd geplaatst, is het sleutelwoord nu: verbinding. Verbinding tussen land en zee, verbinding tussen ecologie, economie en leefbaarheid en tussen bewoners, gebruikers, bedrijven, natuurorganisaties die elkaars belangen respecteren en wederzijds versterken.'
Reactie NAV: deze hele paragraaf is een farce wanneer je de landbouw in het gebied niet betreft bij de plannen.

8. P24: '**3.1 Hoofddoelen**
 Hoofddoelstelling voor de **Waddenzee** is 'een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap. Conform de Structuurvisie Waddenzee blijft deze hoofdstelling onverminderd van kracht. Het bereiken van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee heeft effecten op het omliggende Waddengebied, en ook andersom kunnen er effecten zijn van ontwikkelingen in het Waddengebied die van invloed zijn op het bereiken van de doelstelling voor de Waddenzee. Daarmee zijn ook de doelen voor het

omliggende Waddengebied relevant, **voor zover dat verband houdt met het bereiken van de hoofddoelstelling van de Waddenzee.**'

Reactie NAV: dit citaat bevestigt ons beeld dat het omliggende Waddengebied totaal ondergeschikt is gemaakt aan de doelstellingen voor de Waddenzee.

9. P24: 'De economische sectoren excelleren, **in de context van het Werelderfgoed Waddenzee.**'

Reactie NAV: zie punt 8.

10. P 25: 'Voor het bereiken van de doelstelling voor de Waddenzee gaat het concreet om een duurzame bescherming en/of een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van:

- De waterbewegingen en de hiermee gepaard gaande geomorfologische en bodemkundige processen.
- De kwaliteit van water, bodem en lucht. De water- en bodemkwaliteit dient zodanig te zijn dat verontreinigingen slechts een verwaarloosbaar effect hebben op flora en fauna.
- De flora en de fauna.
- De landschappelijke kwaliteiten, met name rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis.
- De in de bodem aanwezige archeologische waarden en in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden.'

Reactie NAV: geen woord over de landbouw, de zoveelste illustratie dat de landbouw ondergeschikt is gemaakt aan het 'hogere' doel van de Waddenzee doelstellingen!

11. P 26: 'Voorwaarde is daarbij telkens dat samen gezocht wordt naar die balans en geïnvesteerd wordt in begrip voor elkaars opgave en wederzijds vertrouwen om tegenstellingen te overbruggen en tot nieuwe oplossingen komen.'

En: 'De dialoog wordt gevoerd op basis van **gedeelde kennis en principes, zoals geformuleerd in deze Agenda**. Het Omgevingsberaad kan partijen aanspreken op het voeren van een goede dialoog.'

Reactie NAV: dit zijn slechts een paar voorbeelden van het voortdurend met de mond belijden van samenwerken, maar zolang de landbouw en de particuliere grondbezitters in de regio niet zijn betrokken is dit volkomen ongeloofwaardig. De partijen die betrokken waren zijn het kennelijk eens en daarmee is de toekomst bepaald. Dat vindt de NAV, die een groot deel van de akkerbouwers in de regio vertegenwoordigt, niet acceptabel.

12. P27 Principe 5: op zich is het goed dat zaken integraal worden benaderd en hier wordt landbouw ook genoemd. Meteen daaronder staat dan weer de zinsnede: 'er is behoefte aan meer geleidelijke overgangen in de natuur'. En: 'De landbouw staat voor de opgave in te spelen op verziltende omstandigheden.'

Reactie NAV: a. vanuit de landbouw gezien is er helemaal geen behoefte aan meer geleidelijke overgangen in de natuur, zeker niet waar het de scheiding tussen zoet en zout water betreft en b. de genoemde verzilting zal in dit specifieke gebied vooral optreden als gevolg van de door de Agenda bepaalde strategieën. Verzilting is wereldwijd een groeiend probleem maar met name als gevolg van irrigatie in aride klimaatzones, wat leidt tot degradatie van de landbouwbodems. Juist daarom moeten we in Nederland verzilting níet bevorderen.

13. P28: 'Het Waddengebied **is van velen**. Het gebied beslaat bijna 10% van Nederland, is een internationaal natuurgebied van wereldklasse, waar gepast medegebruik mogelijk is en waar mensen wonen, werken en recreëren.'

Reactie NAV: de grond in de noordelijke kleischil is in het algemeen particulier bezit. Deze grondeigenaren hadden betrokken moeten worden bij het opstellen van de agenda die zozeer hun eigendom raakt en de waarde er van in veel gevallen zal verminderen.

14. P28: 'Uitgangspunt is dat de verschillende partijen zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor goed beleid en beheer in het Waddengebied. Met deze gebiedsagenda geven we daar richting aan, waarbij partijen uiteindelijk zelf verantwoordelijk blijven voor de implementatie. **Om tot goed resultaat te komen, is het belangrijk dat we openstaan voor de zorgen, belangen en ideeën van de ander, onze opgaven koppelen en toewerken naar een gezamenlijk perspectief.**
Reactie NAV: Het idee is goed, maar is in de ogen van de NAV niet uitgevoerd door de belangen van de akkerbouwers in het gebied niet mee te nemen.
15. P31: 'Laat de kust een verbinding zijn in plaats van een barrière. Benader de kuststrook als kans de interactie tussen land en water te herstellen of te versterken.
• Benut kansen om tot **geleidelijke overgangen** tussen land en water te komen en verbindt die met andere opgaven, zoals leefbaarheid, klimaatadaptatie, versterken van ecologische waarden en recreatie.'
Reactie NAV: geleidelijke overgangen zullen verzilting veroorzaken en zijn daarmee schadelijk voor de akkerbouw in het gebied. Akkerbouw wordt dan ook niet genoemd als opgave. Het illustreert weer eens het ondergeschikte belang wat de agenda aan de akkerbouw in het gebied geeft. Zie ook punt 12.
16. P 37: '**Opgaven en dilemma's**.
Centrale opgave is het behoud en versterken van een robuuste, dynamische en veerkrachtige natuur. Natuur dat tegen een stootje kan en nieuwe ontwikkeling als klimaatverandering kan opvangen. Maar ook een natuur waar mensen van leven en in leven, waar medegebruik mogelijk is mits het de natuur en het landschap niet aantast.'
En: P 38: 'Zoet-zoutovergangen verbeteren en creëren.' En: Binnendijkse en buitendijkse broed en hoogwatervluchtplaatsen en foerageergebieden voor wadvogels inrichten, met maatwerk voor recreatieve beleving en rust voor vogels.
– Paai- en opgroeiplaatsen voor (trek)vissen herstellen, zowel buiten- als binnendijs, en vispassages en binnendijkse stroomgebieden geschikter maken voor vissen.
– Binnendijks zilte natuurgebieden ontwikkelen voor vogels, vissen, insecten en vegetaties, waar mogelijk in combinatie met de teelt van zouttolerantere gewassen of rassen of proefgebieden voor zilte teelt.'
Reactie NAV: al deze acties zijn schadelijk voor de akkerbouw in het gebied.
17. P 41: 'Samengevat zijn de opgaven voor landschap en cultureel erfgoed in het Waddengebied:
• Behoud van de belangrijke unieke waarden zoals het open landschap en de rust, stilte en duisternis.
• Behoud, versterking en inzet van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten.
• Versterken van de verbondenheid tussen het kustgebied en de Waddenzee, op een manier die meerwaarde biedt voor bewoners en bezoekers.
• Behoud van identiteit en eigenheid van de eilanden en de Waddenkust.'
Reactie NAV: we vervallen in herhaling, maar waar is het behoud van de landbouw in deze lijst? Schaalvergroting wordt genoemd als bedreiging voor het gebied, maar de NAV vindt dat het behoud van familiebedrijven in het gebied met een florerende pootgoedteelt hier moet worden toegevoegd.
18. P 47 en 48: hier wordt terecht aandacht besteed aan de groeiende behoefte aan zoet water. Maar geen enkele van de vervolgens genoemde strategieën gaat hier op in. Men komt niet verder dan 'teelten aanpassen' en 'Aansluiten bij de zoetwaterstrategie die het Deltaprogramma Zoetwater ontwikkelt voor landbouw, industrie en drinkwater.' Wel wordt genoemd: 'Een integrale aanpak voor de kustzone ontwikkelen:
– Bij nieuwe dijkversterkingen actief zoeken naar mogelijkheden voor een gebiedsgerichte en integrale aanpak en waar mogelijk innovatieve dijkconcepten toepassen om tot combinaties met andere opgaven in de kustzone te komen (zoals natuurherstel en -ontwikkeling, recreatie en regionale economie).'

En: 'Pilots uitvoeren met buitendijkse slibinvang (in combinatie met cyclisch kwelderbeheer) en **binnendijkse invang.**'

Reactie NAV: beide citaten geven aan dat het belang van de akkerbouw niet is meegewogen en dat de akkerbouw als belangrijkste regionale economische factor is genegeerd. Binnendijkse slibinvang zal leiden tot verzilting, terwijl wel geconstateerd wordt in het document dat verzilting een probleem is. In onze ogen zijn vooral de voorgestelde maatregelen in deze Agenda een oorzaak voor verzilting in het gebied. Wanneer men eerst de verzilting veroorzaakt en vervolgens stelt dat de landbouw zich daaraan moet aanpassen, maakt men de landbouw wel echt ondergeschikt aan de natuurdoelen.

19. Op p 52 wordt gesteld dat de rol van toerisme in de regio, met name de kustprovincies, nog onvoldoende is geëxploreerd.

Reactie NAV: de NAV wil er aan herinneren dat in 2015 de Bildtdijken in Friesland zijn aangewezen als Beschermd Dorpsgezicht onder de belofte van vele toeristen die het gebied zouden verrijken. Daarvan is helemaal niets gebleken, integendeel, de aanwijzing heeft nadelige effecten op de bedrijfsvoering van de boerenbedrijven in het gebied en werkt de energietransitie tegen omdat bijvoorbeeld zonnepanelen op schuurdaken door de aanwijzing verboden zijn.

20. P 54: 'Kansrijk zijn het verwerken van de producten in de regio zelf, het verbinden van landbouw en visserij met recreatie en toerisme en het verbinden van landbouw met energie.'

Reactie NAV: dit akkerbouwgebied is juist vermaard om de teelt van pootaardappelen als gezond uitgangsmateriaal zoals in het begin van deze zienswijze uiteengezet. Dit leent zich niet voor regionale verwerking! Gewassen die wel geschikt zijn voor regionale afzet als groentegewassen gedijen nou juist niet bij de door de strategieën in de Agenda veroorzaakte verzilting in het gebied. Wij vinden dit dus mooie woorden die tegenstrijdig zijn met de rest van de agenda en met de situatie in de akkerbouw ter plaatse.

21. P 60 en 61: hier is ineens een hele paragraaf gewijd aan de landbouw. Hier wordt een redelijk goed beeld geschetst van de situatie, maar de NAV mist wel het belang van de pootaardappelteelt voor de voedselvoorziening zoals uitgelegd op pagina 1 van deze zienswijze. Het gaat dus niet alleen om geld of winst maken, maar er zijn hele regio's afhankelijk van de Nederlandse en Noord-Duitse pootgoedteelt voor hun mogelijkheden om aardappelen te telen; wereldwijd het vierde voedingsgewas.

22. P 60: 'Omdat landbouwbedrijven tussen kwetsbare natuurgebieden op de Waddeneilanden liggen, is het belangrijk de landbouw verder te verduurzamen. Daarnaast zijn er goede kansen om de landbouw verder te verbreden met andere economische activiteiten, zoals recreatie en toerisme, agrarisch natuurbeheer en nicheproducten.'

Reactie NAV: wederom wordt de landbouw ondergeschikt gesteld aan de aangrenzende natuur en wordt wel erg makkelijk gezegd dat men ook kan overstappen op andere (neven)activiteiten. Dat vinden wij van onvoldoende respect getuigen voor het feit dat akkerbouwers een hoogopgeleide groep ondernemers zijn die geïnvesteerd hebben in moderne en ziektevrije pootgoedteelt en niet allemaal zitten te springen om een B&B te beginnen in plaats van hun beroep uit te oefenen. Overigens wordt de steeds genoemde verzilting vooral veroorzaakt door de in deze Agenda genoemde strategieën.

23. P 72: het geschetste ideaal in 2050 geeft aan: 'Op zorgvuldig gekozen locaties, zoals in het Lauwersmeer, zijn geleidelijke overgangen tussen zoet en zout water en tussen land en water gecreëerd. Dit heeft de zoetwatervoorziening van de landbouw in de omgeving niet verstoord.'
En: 'De Waddenkust heeft een sterke export- en kennispositie op het gebied van teelten met een hoge toegevoegde waarde, zoals pootaardappel- en bloembollenteelt en aquacultuur. Ook worden de kansen benut van nieuwe gewassen, zoals sojavervangers, algen, zilte teelten en nieuwe non-food gewassen.'

Reactie NAV: de geleidelijke overgangen zijn in onze ogen juist funest voor de zoetwatervoorziening voor de landbouw ter plaatse. Het klinkt allemaal mooi, maar lijkt vooral zo te zijn opgeschreven om iedereen binnenboord te houden. De NAV zou graag zien hoe dit, wetenschappelijk onderbouwd, dan vorm zal krijgen.

24. P 85: 'Idee is dat een vroege dialoog over dilemma's en kansen de mogelijkheid biedt om maximaal comfort te bieden naar elkaar, bij soms moeilijke beslissingen.'

Reactie NAV: de NAV is het hier helemaal mee eens! Als grote belangenbehartiger van de akkerbouwers in de regio waren wij graag op tijd betrokken geweest bij deze Agenda.

Samengevat zijn de belangen van de akkerbouw met name in de noordelijke kleischil niet meegewogen. De Agenda bezigt voortdurend het woord 'samen' maar de uitkomst geeft daar geen blijk van.

De punten van de NAV zijn uit dit alles:

- De Agenda moet zich principieel beperken tot de grenzen van het Natura2000 gebied en het Werelderfgoedgebied, wat eindigt onderaan de zeedijk aan de kant van de Waddenzee. Men kan zich niet zomaar het recht toe-eigenen om aanliggend gebied ondergeschikt te maken aan de doelen voor de Waddenzee.
- De NAV is mordicus tegen alle acties en strategieën die de zoetwatervoorziening in het gebied in gevaar brengen, zoals binnendijkse kleiputten, binnendijkse slibvangst (=ontpoldering) en geleidelijke overgangen tussen zoet en zout water.
- De NAV vindt het bevorderen van binnendijks broeden van Waddenvogels inhumain, omdat ze daar zullen worden verjaagd zodra ze de gewassen aantasten. Voor de duidelijkheid: het antwoord op deze opmerking kan niet zijn, dat het verjagen dan verboden wordt.
- De NAV vindt dat er te makkelijk wordt voorbij gegaan aan het feit dat akkerbouwers hoogopgeleide ondernemers zijn (gemiddeld HBO of academisch niveau) en dat men niet zomaar kan besluiten dat deze ondernemers hun bedrijf met hoog investeringsniveau maar moeten omvormen en het inkomen maar moeten aanvullen met toeristische functies.
- Deze zienswijze zullen wij ook inbrengen in het Droogteoverleg, omdat wij vinden dat de rol van het IJsselmeer en het Lauwersmeer in de zoetwatervoorziening, niet alleen voor de landbouw maar ook voor drinkwater en zoete natuur, door de Agenda in gevaar wordt gebracht en daarmee volledig tegenstrijdig is met de doelen van dit Droogteoverleg.

Wij gaan er van uit dat de punten in deze zienswijze naar behoren worden verwerkt. Uiteraard is de NAV te allen tijde bereid tot overleg over de situatie en de Agenda. Wij zien wel, dat waterschappen al een voorschot nemen op de Agenda en hun plannen aanpassen alsof de Agenda al definitief is. Het moge duidelijk zijn dat de NAV zich ook daartegen zal verzetten.

Hoogachtend,

Ing. Teun de Jong,
Voorzitter NAV

Dr. Ir. J.F. van Kessel,
vicevoorzitter NAV